

บทที่ 3

การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการ

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพ้นจากราชการในกรณีปกติหรือการเกษียณอายุราชการนั้น ปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพราะข้าราชการนั้นมีหลายประเภท ซึ่งหากเป็นข้าราชการพลเรือนประเภทใดก็จะมีกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนประเภทนั้น ๆ เป็นบทบัญญัติที่ได้วางหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพ้นจากราชการไว้เป็นการเฉพาะ โดยที่กฎหมายแต่ละฉบับจะมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ รวมทั้งหลักการและเหตุผลในการใช้บังคับที่แตกต่างกันไป โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ปัญหาความไม่คล่องตัวในการบริหารงานบุคคล ประกอบกับปัญหาความไม่เข้าใจลักษณะงานข้าราชการประเภทอื่นของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เดิมทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือน กฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนแต่ละประเภท จึงเป็นกฎหมายที่กระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลเพื่อให้เกิดความมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการประเภทนั้น ๆ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการแต่ละประเภทก็จะมีปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดหรืออาจเกิดขึ้นจากความไม่สอดคล้องหรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการถือว่าการพ้นจากราชการในกรณีปกติของข้าราชการ โดยผลของกฎหมายเพราะเหตุสูงอายุ ข้าราชการผู้ใดที่รับราชการมาจนมีอายุครบตามที่กฎหมายกำหนดข้าราชการผู้นั้นจะสิ้นสุดสภาพจากความเป็นข้าราชการ ซึ่งในการพิจารณาว่าข้าราชการผู้ใดประเภทใดจะพ้นจากราชการเพราะ

เกษียณอายุราชการเมื่อไรนั้น มีพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการเป็นกฎหมายหลักที่บัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องดังกล่าวไว้ แต่ปัจจุบันกฎหมายฉบับดังกล่าวได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน และอนุวัติไปตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการบางประเภทที่ได้กำหนดให้หลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการนอกเหนือไปจากการพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการในสิ้นปีงบประมาณเมื่อมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ จึงส่งผลให้การพิจารณาว่าข้าราชการประเภทใดตำแหน่งใดจะพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการเมื่อใดนั้น จำต้องพิจารณาถึงกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการประเภทนั้น ประกอบด้วย ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องเรื่องการพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการของข้าราชการประจำฝ่ายพลเรือนในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่บัญญัติถึงระบอบการปกครองของประเทศ รูปแบบของกฎหมาย สิทธิ เสรีภาพของประชาชน อำนาจอธิปไตย และการใช้อำนาจอธิปไตย ทั้งในส่วนของนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญ แต่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้มีการตรากฎหมายขึ้น เพื่อรองรับการพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการของข้าราชการตุลาการและข้าราชการอัยการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 306¹ ในวาระเริ่มแรกให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่เคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2550 สามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกาตามมาตรา 219 ได้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาอาวุโส

ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้ตรากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์ และผู้พิพากษาศาลยุติธรรมซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปีงบประมาณ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 306.

ใด ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปี และผ่านการประเมินสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่สามารถขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาล ซึ่งไม่สูงกว่าขณะดำรงตำแหน่งได้

กฎหมายที่ตราขึ้นตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะต้องมีบทบัญญัติให้ผู้ที่จะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปในปีงบประมาณใดในระยยะสิบปีแรกนับแต่วันที่มีผลใช้บังคับทยอยพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่เป็นลำดับในแต่ละปีต่อเนื่องกันไปและสามารถขอไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสต่อไปได้

ให้นำบทบัญญัติในวรรคสองและวรรคสาม ไปใช้กับพนักงานอัยการด้วย โดยอนุโลม

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญข้างต้น ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ในการตรากฎหมายออกมาใช้บังคับเพื่อให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมและข้าราชการอัยการสามารถดำรงตำแหน่งต่อไปได้จนถึงสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

1.2 พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25)

พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการเป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นกฎหมายหลักในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการพ้นจากราชการ เพราะเกษียณอายุราชการ ซึ่งเดิมนั้นการพ้นจากราชการในกรณีปกติเพราะเกษียณอายุราชการ ข้าราชการทุกประเภทต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนจะนำมาพิจารณาเฉพาะในส่วนของข้าราชการประจำฝ่ายพลเรือนเท่านั้น อันได้แก่ ข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ข้าราชการฝ่ายตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ข้าราชการรัฐสภาตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (เฉพาะข้าราชการรัฐสภา

สามัญ) ข้าราชการตำรวจตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ และ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจากผลของการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ บำเหน็จบำนาญข้าราชการอันเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ ข้าราชการ (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551 มีสาระสำคัญที่ทำให้ข้าราชการบางประเภท และหรือ ประเภทเดียวกันในบางตำแหน่งไม่จำเป็นต้องพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการตาม หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการเท่านั้น โดยการพ้น จากราชการเพราะเกษียณอายุราชการของข้าราชการประเภทใดนั้น ต้องพิจารณากฎหมาย ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการนั้น ๆ หรือกฎหมายอื่นที่มีการกำหนด หลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการของข้าราชการไว้ประกอบด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการฉบับปัจจุบัน บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการ พ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการ มีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 19² ข้าราชการซึ่งมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้วเป็นอันพ้นจาก ราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ผู้นั้นมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ข้าราชการพลเรือนใน พระองค์ สมุหราชองครักษ์ รองสมุหราชองครักษ์ ข้าราชการการเมือง และข้าราชการซึ่ง มีกฎหมายบัญญัติเรื่องการพ้นจากราชการไว้เป็นอย่างอื่น

การพ้นจากราชการของข้าราชการพลเรือนในพระองค์ สมุหราช- องครักษ์และรองสมุหราชองครักษ์ ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

มาตรา 20³ ให้คณะกรรมการบริหารงานบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการ บริหารงานบุคคลของข้าราชการแต่ละประเภท เป็นเจ้าหน้าที่ควบคุมเกษียณอายุของ ข้าราชการประเภทนั้น เว้นแต่ข้าราชการสังกัดกระทรวงกลาโหมให้กระทรวงกลาโหม เป็นเจ้าหน้าที่

²พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551, มาตรา 19.

³เรื่องเดียวกัน, มาตรา 20.

มาตรา 9⁴ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตรากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ข้าราชการตุลาการดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุครบเจ็ดสิบปี ให้ข้าราชการตุลาการพ้นจากราชการตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2551 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบเอ็ดปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(2) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2552 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบสองปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(3) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2553 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบสามปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(4) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2554 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบสี่ปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(5) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2555 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(6) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปี

⁴พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551, มาตรา 9.

งบประมาณ 2556 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบหกปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(7) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2557 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(8) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2558 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบแปดปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(9) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2559 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบหกสิบเก้าปีบริบูรณ์ เว้นแต่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นจะไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

(10) ข้าราชการตุลาการซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณ 2560 ให้พ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

ข้าราชการตุลาการซึ่งดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสที่มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์แล้ว เป็นอันพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่ข้าราชการตุลาการผู้นั้นมีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติในกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส

ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับกับการพ้นจากราชการของข้าราชการอัยการและข้าราชการอัยการซึ่งดำรงตำแหน่งอัยการอาวุโสในระหว่างที่ยังมิได้มีการตรากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ข้าราชการอัยการดำรงตำแหน่งได้จนถึงอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์ด้วย โดยอนุโลม

บทบัญญัติพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการข้างต้น เป็นบทบัญญัติที่เป็นการยอมรับกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการประเภทต่าง ๆ หรือกฎหมายอื่นที่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการไว้แตกต่างไปจากบทบัญญัติหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการของพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

1.3 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

กฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่บัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ และเงื่อนไขกระบวนการบริหารงานบุคคลตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของความเป็นข้าราชการ โดยข้าราชการที่ตกอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนมีเฉพาะข้าราชการที่เป็นข้าราชการพลเรือน ซึ่งตามคำนิยามในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้นั้น ข้าราชการพลเรือน หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณในกระทรวง กรม ฝ่ายพลเรือน ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนได้มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ให้ข้าราชการพลเรือนพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการไว้ตาม

มาตรา 107⁵ ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเมื่อ

(2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญ

ข้าราชการ

แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันข้าราชการพลเรือนตำแหน่งประเภทวิชาการหรือหน้าที่ที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว ระดับเชี่ยวชาญ หรือระดับทรงคุณวุฒิ และตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับอาวุโส หรือระดับทักษะพิเศษนั้น อาจได้รับราชการต่อไปเมื่อมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ หากทางราชการมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ ให้ปฏิบัติหน้าที่ โดยอาจได้รับราชการต่อไปอีกได้ไม่เกินสิบปี ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน กฎ ก.พ. ตามความใน

⁵พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 107.

มาตรา 108⁶ ข้าราชการพลเรือนสามัญ ผู้ใดเมื่ออายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ใน สิ้นปีงบประมาณและทางราชการมีความจำเป็นที่จะให้รับราชการต่อไป เพื่อปฏิบัติหน้าที่ ในทางวิชาการหรือหน้าที่ที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวในตำแหน่งตามมาตรา 46 (3) (ง) หรือ (จ) หรือ (4) (ค) หรือ (ง) จะให้รับราชการต่อไปอีกไม่เกินสิบปีก็ได้ตามที่ กำหนดในกฎ ก.พ

อนึ่ง สำหรับข้าราชการพลเรือนในประเภทและในตำแหน่งอื่น นอกเหนือจากบทบัญญัติมาตรา 108 ตามที่กล่าวข้างต้น หรือในตำแหน่งประเภทวิชาการ หรือหน้าที่ที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว ระดับเชี่ยวชาญ หรือระดับทรงคุณวุฒิ และ ตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับอาวุโส หรือระดับทักษะพิเศษ ที่ทางราชการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปหลังจากมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ ก็ต้องให้พ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการในสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ อันเป็นการพ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามมาตรา 19 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551 ประกอบมาตรา 107 (2) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

1.4 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

เป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของ ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ซึ่งข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามความหมาย ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ข้าราชการซึ่งรับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากเงิน งบประมาณหมวดเงินเดือนในศาลยุติธรรมหรือสำนักงานศาลยุติธรรม โดยที่บทบัญญัติ ของพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นบทบัญญัติหลักในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขต่าง ๆ ของกระบวนการบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายตุลาการ มีการแก้ไข เพิ่มเติมต่อมาอีกหลายฉบับ ผู้เขียนจะนำมาพิจารณาเฉพาะฉบับที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ครั้งนี้

ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมนั้น ได้มี

⁶พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 108.

บทบัญญัติกำหนดให้ข้าราชการตุลาการพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการไว้ตาม
 มาตรา 32⁷ ข้าราชการตุลาการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ
 (2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
 แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะ
 เกษียณอายุราชการของข้าราชการตุลาการเป็นไปตามมาตรา 19 ประกอบมาตรา 9
 พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551

1.5 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการอัยการ พ.ศ. 2521

เป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคล
 ของข้าราชการอัยการ ซึ่งข้าราชการอัยการตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้ คือ
 ข้าราชการอัยการผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งบัญญัติว่าเป็น
 อำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ ปัจจุบันพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่าย
 อัยการ พ.ศ. 2521 นั้น ถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติหลักในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและ
 เงื่อนไขต่าง ๆ ของกระบวนการบริหารงานบุคคลของข้าราชการอัยการไว้ แม้ว่าจะได้มีการ
 แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับนี้มาโดยตลอดก็ตาม ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแต่ละ
 ฉบับก็จะมีหลักการเหตุผลและเจตนารมณ์ที่แตกต่างกันไป ผู้เขียนจะนำมาพิจารณา
 เฉพาะฉบับที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้

ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการอัยการได้มีบทบัญญัติกำหนดให้
 ข้าราชการอัยการพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการไว้ตาม

มาตรา 36⁸ ข้าราชการอัยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
 แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะ
 เกษียณอายุราชการของข้าราชการอัยการเป็นไปตามมาตรา 19 ประกอบมาตรา 9
 พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551

⁷พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 32.

⁸พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521, มาตรา 36.

1.6 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

เป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเดิมที่นั้นข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาจะถูกเรียกว่าเป็นข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย แต่จากผลของการใช้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ ทำให้ชื่อเรียกของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยนั้นเปลี่ยนเป็นข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาตามความหมายของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งให้รับราชการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือนในสถาบันอุดมศึกษา โดยที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ผู้เขียนจึงนำมาพิจารณาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้

ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการไว้ตาม

มาตรา 55⁹ ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาออกจากราชการเมื่อ

(2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผลจากการใช้บังคับพระราชบัญญัติระเบียบ

ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ได้มีการบัญญัติให้ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ผู้มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไปอาจได้รับราชการต่อไปจนมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ หากสถาบันอุดมศึกษานั้นมีความจำเป็น และเพื่อประโยชน์แก่การสอนหรือวิจัย ตามความใน

⁹พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547, มาตรา 55.

มาตรา 19¹⁰ ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือเทียบเท่า หรือดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์เมื่ออายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ และจะพ้นจากราชการในสิ้นปีงบประมาณที่ผู้นั้นมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ หากสถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสอนหรือวิจัย และมีความประสงค์ที่จะให้ผู้นั้นรับราชการอยู่ต่อไป สถาบันอุดมศึกษาอาจพิจารณาให้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจนถึงสิ้นปีงบประมาณที่ผู้นั้นมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ได้

ในระหว่างการต่อเวลาราชการตามวรรคหนึ่ง ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งได้รับการต่อเวลาราชการจะดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งประเภทผู้บริหารตามมาตรา 18 (ข) และงานบริหารอื่นตามที่ ก.พ.อ. กำหนดมิได้

การต่อเวลาราชการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่ ก.พ.อ. กำหนด

มาตรา 72¹¹ ภายในระยะเวลาสิบปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมิให้นำมาตรา 19 มาใช้บังคับและให้ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีตำแหน่งวิชาการตั้งแต่ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ขึ้นไป เมื่ออายุครบหกสิบปีบริบูรณ์และจะพ้นจากราชการในสิ้นปีงบประมาณที่ผู้นั้นมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ หากสถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสอนหรือวิจัย และมีความประสงค์ที่จะให้ผู้นั้นรับราชการอยู่ต่อไป สถาบันอุดมศึกษาอาจพิจารณาให้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจนถึงสิ้นปีงบประมาณที่ผู้นั้นมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ได้ โดยการต่อเวลาราชการให้แก่ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ ก.พ.อ. กำหนดและในระหว่างการต่อเวลาราชการดังกล่าว ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งได้รับการต่อเวลาราชการจะดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ใน

¹⁰พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551, มาตรา 19.

¹¹เรื่องเดียวกัน, มาตรา 72.

ตำแหน่งประเภทผู้บริหารตามมาตรา 18 (ข) และงานบริหารอื่นตามที่ ก.พ.อ. กำหนด
มิได้

ในระหว่างที่ ก.พ.อ. ยังมีได้ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไขตามวรรคหนึ่งให้นำหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ใช้บังคับโดยอนุโลม
เพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไขตามพระราชบัญญัตินี้

อนึ่ง สำหรับข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาในตำแหน่ง
อื่นนอกเหนือจากบทบัญญัติมาตรา 72 ตามที่กล่าวข้างต้น หรือผู้มีตำแหน่งทางวิชาการ
ตั้งแต่ระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไปทางสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ เห็นว่าไม่มีความจำเป็น
ที่จะให้รับราชการต่อไป หลังจากที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ก็ต้องพ้นจากราชการ
เพราะเกษียณอายุราชการในสิ้นปีงบประมาณนั้น อันเป็นการพ้นจากราชการตามความ
ในมาตรา 19 วรรคแรก แห่งกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ประกอบมาตรา
55 (2) แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547

1.7 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

เป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคล
ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
นั้น ตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้ คือ บุคคลซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตาม
พระราชบัญญัตินี้ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณแผ่นดิน งบประมาณ
ที่จ่ายในลักษณะเงินเดือนในกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
กระทรวงวัฒนธรรม หรือกระทรวงอื่นที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ข้าราชการครู หมายความว่า ผู้ที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้าน
การเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา
ของรัฐ

บุคลากรทางการศึกษา หมายความว่า ผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุน
การศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดการเรียน

การสอน การนิเทศ การบริหารการศึกษา และปฏิบัติงานอื่นในหน่วยงานการศึกษา
ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีบท
บัญญัติกำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพ้นจากราชการเพราะ
เกษียณอายุราชการไว้ตาม

มาตรา 107¹² ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาออกจากราชการเมื่อ

(2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
การต่อเวลาราชการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ที่ต้องออกจากราชการตาม (2) รับราชการต่อไป จะกระทำมิได้

บทบัญญัติข้างต้น ทำให้หลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะ
เกษียณอายุราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่
กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เพราะไม่มีบทบัญญัติกฎหมาย
อื่นใดที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการของข้าราชการ
ครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้ให้แตกต่างไปจากหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการตาม
พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ต้องพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการในสิ้นปีงบประมาณเมื่อมีอายุครบหกสิบปี
บริบูรณ์

1.8 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518

เป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคล
ของข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ซึ่งข้าราชการฝ่ายรัฐสภาตามพระราชบัญญัตินี้ หมายถึง
บุคคลซึ่งรับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากงบประมาณหมวดเงินเดือนในส่วนราชการ
สังกัดรัฐสภา โดยข้าราชการรัฐสภานั้นมี 2 ประเภท คือ ข้าราชการรัฐสภาสามัญ และ
ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนจะพิจารณาเฉพาะในส่วน
ของข้าราชการรัฐสภาสามัญ

¹²พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547,
มาตรา 107.

ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภาได้มีบทบัญญัติกำหนดให้
ข้าราชการรัฐสภาพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการไว้ตาม

มาตรา 44¹³ ข้าราชการรัฐสภาสามัญออกจากราชการ เมื่อ

(2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
การต่อเวลาราชการให้ข้าราชการรัฐสภาสามัญที่ต้องออกจาก
ราชการตาม (2) รับราชการต่อไปอีกจะกระทำมิได้ บทบัญญัติข้างต้นทำให้หลักเกณฑ์
การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการของข้าราชการฝ่ายรัฐสภาเป็นไปตาม
หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เพราะไม่มี
บทบัญญัติกฎหมายอื่นใดที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุ
ราชการของข้าราชการฝ่ายรัฐสภาไว้แตกต่างไปจากหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการตาม
พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ทำให้ข้าราชการฝ่ายรัฐสภาต้องพ้นจาก
ราชการเพราะเกษียณอายุราชการในสิ้นปีงบประมาณเมื่อมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์

1.9 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547

เป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นกฎหมายหลักที่ว่าด้วยการบริหารงาน
บุคคลของข้าราชการตำรวจ ซึ่งข้าราชการตำรวจตามพระราชบัญญัตินี้ หมายถึง บุคคล
ซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ โดยได้รับเงินเดือนจากเงิน
งบประมาณหมวดเงินเดือนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้หมายความรวมถึง
ข้าราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่งตั้งหรือสั่งให้
ปฏิบัติหน้าที่ราชการตำรวจ โดยได้รับเงินเดือนจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือ
หน่วยงานอื่นของรัฐด้วย

ซึ่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ข้าราชการตำรวจ
พ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการไว้ตาม

¹³พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4)

มาตรา 97¹⁴ ข้าราชการตำรวจออกจากราชการ เมื่อ

(2) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
บทบัญญัติข้างต้น ทำให้หลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะ
เกษียณอายุราชการของข้าราชการตำรวจเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราช-
บัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการเพราะไม่มีบทบัญญัติกฎหมายอื่นใดที่ได้บัญญัติ
หลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการของข้าราชการตำรวจไว้แตกต่าง
ไปจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ทำให้
ข้าราชการตำรวจต้องพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการในสิ้นปีงบประมาณที่มี
อายุครบหกสิบปีบริบูรณ์

ดังกล่าวมา จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะ
เกษียณอายุราชการของข้าราชการแต่ละประเภทจำเป็นต้องพิจารณาจากพระราชบัญญัติ
บำเหน็จบำนาญข้าราชการและกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการ
ประเภทนั้น ๆ ประกอบกัน แม้ว่าตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการ
แต่ละประเภทจะมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ข้าราชการแต่ละประเภทนั้น พ้นจากราชการ
ตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการไว้ก็ตาม ทั้งนี้เพราะเมื่อได้พิจารณา
พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551 แล้ว
จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 19 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ได้มีข้อยกเว้นหลักเกณฑ์
การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการไว้ โดยมีให้การพ้นจากราชการเพราะ
เกษียณอายุราชการเมื่อข้าราชการผู้ใดมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ใช้บังคับแก่ข้าราชการที่
มีกฎหมายบัญญัติเรื่องการพ้นจากราชการหรือกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของ
ข้าราชการประเภทนั้น กำหนดหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการ
ไว้เป็นอย่างอื่น

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ
ข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551 และกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคล
ของข้าราชการแต่ละประเภทที่มีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์การพ้นจากราชการเพราะ

¹⁴พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547, มาตรา 97.

เกษียณอายุราชการของข้าราชการประเภทนั้น ๆ ประกอบกันแล้ว ปรากฏว่าในปัจจุบันข้าราชการประจำฝ่ายพลเรือนที่สามารถรับราชการต่อไปได้ โดยไม่ต้องพ้นจากราชการ เพราะเกษียณอายุราชการในสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ มีเพียงข้าราชการบางประเภทและในบางตำแหน่งเท่านั้น ได้แก่

1. ข้าราชการตุลาการ โดยผลของบทบัญญัติมาตรา 19 ประกอบมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551

2. ข้าราชการอัยการ โดยผลของบทบัญญัติมาตรา 19 ประกอบมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551

3. ข้าราชการพลเรือนเฉพาะผู้ปฏิบัติหน้าที่ในทางวิชาการ หรือหน้าที่ที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวในตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญ หรือระดับทรงคุณวุฒิ หรือตำแหน่งประเภททั่วไปในระดับอาวุโส หรือระดับทักษะพิเศษ

ทั้งนี้ โดยสามารถต่ออายุราชการได้ไม่เกินสิบปี และขึ้นอยู่กับความจำเป็นของทางราชการ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ. โดยผลของบทบัญญัติมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551 ประกอบมาตรา 108 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

4. ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์ขึ้นไป อาจได้รับราชการต่อไปจนอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ เพื่อประโยชน์แก่การสอนหรือวิจัยขึ้นอยู่กับความต้องการของสถาบันอุดมศึกษา และให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประกาศ ก.พ.อ. โดยผลของบทบัญญัติมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551 ประกอบมาตรา 72 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

ในขณะที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการ

รัฐสภาสามัญ ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการพลเรือนในประเภทหรือในตำแหน่งที่ นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 หรือผู้ที่มีตำแหน่งตามบทบัญญัติข้างต้น แต่ทางราชการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะให้ข้าราชการพลเรือนผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไป และข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาผู้ที่มีตำแหน่งตามที่ระบุไว้ในมาตรา 72 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 หรือผู้ที่มีตำแหน่งตามบทบัญญัติข้างต้น แต่สถาบันอุดมศึกษาเห็นว่าไม่มีความจำเป็นหรือไม่มีประโยชน์แก่การสอนหรือวิจัย แล้วแต่กรณี การพ้นจากราชการของข้าราชการในประเภทหรือในตำแหน่งข้างต้น ยังคงพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการในสิ้นปีงบประมาณเมื่อมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ อีกทั้งกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและข้าราชการรัฐสภา ได้มีบทบัญญัติกำหนดไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการต่อเวลาราชการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และข้าราชการรัฐสภาสามัญที่ต้องพ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการนั้น ไม่อาจกระทำได้

2. การกำหนดอายุการรับบำเหน็จบำนาญ¹⁵

อายุการรับบำนาญ (Pension Able Age) หมายถึง อายุต่ำที่สุดที่สามารถรับเงินบำนาญเหตุสูงอายุได้ (Old-age Pension) และการรับบำนาญเหตุสูงอายุได้ ก็ต่อเมื่อเกษียณอายุราชการแล้ว ดังนั้น อายุการรับบำนาญก็คือ อายุเกษียณราชการนั่นเอง

จากการประชุมเรื่องความมั่นคงของ ILO เมื่อปี ค.ศ. 1952 ได้กำหนดอายุมาตรฐานการรับบำนาญไว้ที่อายุหกสิบห้าปี ส่วนในประเทศที่กำลังพัฒนาอายุการรับบำนาญเท่ากับห้าสิบห้าปี หรือหกสิบปี

การกำหนดอายุการรับบำนาญว่าควรจะเป็นเท่าใดจำเป็นจะต้องพิจารณาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่

¹⁵อรพัทธ์ รัฐกาญจน์, เรื่องเดิม, หน้า 21.

1) การพิจารณาโยบายและสถานการณ์การจ้างงานในแต่ละประเทศ

(The Employment Situation and Policy) กล่าวคือ มีความคิดที่ว่าสมควรที่จะลดอายุการรับบำนาญลงมาให้น้อยลง เพื่อเปิดโอกาสให้แก่คนหนุ่มสาวที่ว่างงานอยู่ให้เข้ามาทำงานได้เร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม การลดอายุการรับบำนาญให้น้อยลงจะทำให้อายุการทำงานที่ต้องนำมาใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินบำนาญน้อยลงตามไปด้วย และนอกจากนี้พบว่า การจ่ายเงินบำนาญเหตุสูงอายุ (Old-age Pension) อันเนื่องมาจากการลดอายุการรับบำนาญให้น้อยลง (The Lower Pension Able Age) จะเป็นวิธีการเปิดโอกาสให้มีการจ้างงานที่ต้องใช้งบประมาณสูง เนื่องจากพบว่าค่าใช้จ่ายในการจ่ายเงินบำนาญเมื่อเกษียณอายุที่หกสิบปีจะเพิ่มงบประมาณสูงขึ้นถึง 40-50% จากจำนวนเงินบำนาญที่จ่าย เมื่ออายุเกษียณเดิม คือ หกสิบห้าปี และถ้าลดอายุการรับเงินบำนาญให้เหลือเพียงห้าสิบห้าปี ก็จะยิ่งเพิ่มงบประมาณมากขึ้น

2) ความยืนยาวของชีวิต (Life Expectancies) ของประชากรในประเทศกำลังพัฒนาจะต่ำกว่าในประเทศอุตสาหกรรม ดังนั้น การกำหนดอายุเกษียณหรืออายุการรับบำนาญเท่ากับหกสิบห้าปี หรือแม้แต่หกสิบปีก็อาจไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไป คือ ความยืนยาวของชีวิต (Life Expectancies) ในอนาคตของประชากรในประเทศกำลังพัฒนาที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ก็สมควรนำมาพิจารณากำหนดอายุเกษียณหรืออายุการรับบำนาญต่อไปด้วย

3. สิทธิประโยชน์ที่ได้รับเมื่อเกษียณอายุราชการ

ข้าราชการที่ได้รับราชการมาจนครบกำหนดตามที่กฎหมายบัญญัติให้พ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุราชการ โดยเหตุแห่งการสูงอายุมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

โดยข้าราชการที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ

ข้าราชการ ต้องเป็นข้าราชการที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 และไม่ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ โดยกำหนดค่าตอบแทนให้ข้าราชการทุกประเภทที่ได้รับเงินเดือนมีอายุราชการตั้งแต่หนึ่งปีบริบูรณ์ขึ้นไป โดยไม่เป็นบุคคลที่ถูกไล่ออกหรือปลดออกจากราชการเพราะมีความผิด ไม่เป็นข้าราชการวิสามัญหรือลูกจ้าง ไม่เป็นผู้ซึ่งไม่เคยรับราชการมาก่อนแต่ได้เป็นทหารเมื่อปลดเป็นกองหนุนแล้วและได้กลับเข้ารับราชการอีก โดยมีเวลารับราชการจะติดต่อกับเวลาราชการกองประจำการหรือไม่ก็ตาม ต้องมีเวลาราชการครบหนึ่งปีบริบูรณ์ ให้ได้รับบำเหน็จบำนาญปกติ และบำเหน็จตกทอด

ทั้งนี้ บำเหน็จที่ได้รับจะเป็นจำนวนเงินของเงินเดือนเดือนสุดท้าย คุณจำนวนปีที่รับราชการ ส่วนบำนาญที่ได้รับจะเป็นจำนวนเงินของเงินเดือนเดือนสุดท้าย คุณจำนวนปีที่รับราชการหารด้วยห้าสิบ

ส่วนบำเหน็จตกทอดนั้นเป็นเงินที่ทางราชการจ่ายให้แก่ทายาทผู้มีสิทธิ เมื่อผู้ได้รับบำนาญปกติถึงแก่ความตาย โดยจ่ายเป็นจำนวนสามสิบเท่าของบำนาญรายเดือนที่ได้รับหรือมีสิทธิได้รับ หรือถ้าข้าราชการตายในระหว่างรับราชการให้ทายาทหรือบุคคลซึ่งผู้ตายได้แสดงเจตนาไว้มีสิทธิขอรับบำเหน็จตกทอดเท่ากับเงินเดือนเดือนสุดท้ายที่ได้รับคุณจำนวนปีที่รับราชการของผู้ตาย¹⁶

3.1.1 ประวัติความเป็นมาระบบบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

ระบบบำเหน็จบำนาญของประเทศไทยเริ่มขึ้นตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) โดยพระองค์ทรงมีพระราชดำริว่า ราชการบ้านเมืองมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน แม้จะเพิ่มเงินเดือนมากขึ้นก็ตาม แต่ข้าราชการมีหน้าที่ต้องรับราชการเต็มเวลา ไม่มีโอกาสได้เก็บสะสมทรัพย์เลี้ยงตนเองเมื่อแก่ชราหรือทุพพลภาพ จึงได้กำหนดให้มีบำเหน็จบำนาญไว้เลี้ยงชีพยามที่ออกจากงานขึ้น จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการตราพระราชบัญญัติเพื่อจ่ายเบี้ยบำนาญเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2444 เรียกว่า “พระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญรัตน โกสินทร์ ศก 120” นับแต่นั้นเป็นต้นมาเป็นเวลากว่าหนึ่งศตวรรษ ระบบบำเหน็จบำนาญของข้าราชการไทยได้มีการพัฒนา

¹⁶อรพัฒน์ รัฐกาญจน์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 32-33.

ปรับปรุงมาโดยตลอด จนกระทั่งปี พ.ศ. 2494 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล-
อดุลยเดชฯ ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติบำเหน็จ
บำนาญข้าราชการ พุทธศักราช 2494” ขึ้น เพื่อปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญ
ทหาร และกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการฝ่ายพลเรือนทั้งหมด กฎหมาย
ดังกล่าวได้มีการปรับปรุงแก้ไขตลอดมา และมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน

ระบบบำเหน็จบำนาญตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
พ.ศ. 2494 ข้าราชการที่เกษียณอายุราชการจะได้รับบำเหน็จหรือบำนาญ โดยจะใช้
เงินเดือนเดือนสุดท้ายเป็นหลักในการคำนวณ ทำให้รัฐไม่สามารถปรับปรุงอัตราเงินเดือน
ของข้าราชการที่ยังรับราชการอยู่ให้สอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพที่แท้จริงได้ เพราะ
หากมีการปรับปรุงอัตราเงินเดือนของข้าราชการจะส่งผลให้รายจ่ายบำเหน็จบำนาญของ
ข้าราชการที่ออกจากงานเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับที่ผ่านมารัฐมีภาระผูกพันใน
การจ่ายบำเหน็จบำนาญ โดยตั้งงบประมาณรายจ่ายเป็นรายปีตามแต่จะคำนวณได้ในแต่ละ
ปีเท่านั้น ไม่มีการกันเงินสำรองไว้ล่วงหน้า ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการบริหารการคลังที่ดี
และเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า ภาระการจ่ายบำเหน็จบำนาญในอนาคตเมื่อเทียบเป็น
อัตราส่วนกับรายจ่ายประจำแล้วจะเพิ่มขึ้นสูงมากทำให้ขาดหลักประกันแก่ผู้รับบำนาญ
และข้าราชการปัจจุบัน¹⁷

3.1.2 สิทธิในการรับบำเหน็จ

ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ได้ให้ความหมายของ
บำเหน็จไว้ว่า เงินตอบแทนความชอบที่ได้รับราชการมาซึ่งจ่ายครั้งเดียว¹⁸ และกำหนดให้
ข้าราชการที่ออกจากราชการ โดยไม่เป็นบุคคลที่ถูกไล่ออกหรือปลดออกจากราชการ
เพราะมีความผิดและมีเวลาราชการไม่ถึงสิบปีบริบูรณ์ มีสิทธิได้รับบำเหน็จ

¹⁷กมลภัทร สักดิ์แก้ว, “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนการลงทุนของ
กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ,” (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552), หน้า 23-24.

¹⁸พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494, มาตรา 4 นิยามคำว่า
“บำเหน็จ”

3.1.3 สิทธิในการรับบำนาญ

ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ได้ให้ความหมายของบำนาญไว้ว่า เงินตอบแทนความชอบที่ได้รับราชการมาซึ่งจ่ายเป็นรายเดือน¹⁹ และกำหนดให้ข้าราชการที่ออกจากราชการโดยไม่เป็นบุคคลที่ถูกไล่ออกหรือปลดออกจากราชการเพราะมีความผิดและมีเวลาราชการตั้งแต่สิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีสิทธิได้รับบำนาญ

3.1.4 การเสียดสิทธิตามการได้รับบำเหน็จบำนาญ

ตามความในมาตรา 8²⁰ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ บัญญัติให้ข้าราชการที่ไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ ดังนี้

- (1) ข้าราชการซึ่งมิใช่ข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ และข้าราชการอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ ซึ่งถูกไล่ออกจากราชการเพราะมีความผิด
- (2) ข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการและข้าราชการอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ ซึ่งถูกไล่ออกหรือปลดออกจากราชการเพราะมีความผิด
- (3) ข้าราชการวิสามัญหรือลูกจ้าง เว้นแต่ในกรณีที่มีข้อกำหนดให้บำเหน็จหรือบำนาญไว้ในหนังสือสัญญาจ้างตามความต้องการของรัฐบาล
- (4) ผู้ซึ่งรัฐบาลกำหนดเงินอย่างอื่นไว้ให้แทนบำเหน็จหรือบำนาญแล้ว
- (5) ผู้ซึ่งมีเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญไม่ครบหนึ่งปีบริบูรณ์
- (6) ผู้ซึ่งไม่เคยรับราชการมาก่อน แต่ได้เป็นทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร เมื่อปลดเป็นกองหนุนแล้วและได้เข้ารับราชการอีก โดยเวลารับราชการจะติดต่อกับเวลาราชการกองประจำการหรือไม่ก็ตาม ยังไม่ครบหนึ่งปีบริบูรณ์

¹⁹พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494, มาตรา 4 นิยามคำว่า “บำนาญ”

²⁰พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543, มาตรา 8.

3.1.5 การนับเวลาราชการและการคำนวณบำเหน็จบำนาญ

การนับเวลาราชการเพื่อให้เกิดสิทธิรับบำเหน็จบำนาญ ตามความใน มาตรา 29²¹ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ บัญญัติให้นับแต่จำนวนปีเศษของปีถ้าถึงครึ่งปีให้นับเป็นหนึ่งปี

กรณีการนับสำหรับเดือนหรือวัน ให้คำนวณตามวิธีการจ่ายเงินเดือน และให้นับสิบสองเดือนเป็นหนึ่งปี สำหรับจำนวนวัน ถ้ามีรวมกันหลายระยะให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน

การคำนวณบำเหน็จบำนาญ เพื่อให้ข้าราชการได้รับบำเหน็จบำนาญ ตามความในมาตรา 31²² แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ บัญญัติให้ตั้งเงินเดือนเดือนสุดท้ายเป็นเกณฑ์คำนวณ แต่ถ้าเป็นการคำนวณบำเหน็จบำนาญของข้าราชการ ซึ่งพ้นจากราชการเพราะเกษียณอายุตามมาตรา 19 เงินเดือนเดือนสุดท้ายให้หมายความรวมถึงเงินเดือนที่ได้เลื่อนในวันสุดท้ายของปีงบประมาณนั้นด้วย

การเลื่อนเงินเดือนในวันสุดท้ายของปีงบประมาณนั้น ไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับเงินเดือนที่ได้เลื่อน แต่เงินเดือนที่ได้เลื่อนนั้นให้ถือเสมือนว่าเป็นเงินเดือนเดิม

ข้าราชการผู้ใดเคยดำรงตำแหน่งในขณะเดียวกันหลายตำแหน่งแล้ว พ้นจากตำแหน่งที่มีเงินเดือนสูงก่อนพ้นจากราชการ ให้ถือเงินเดือนเดือนสุดท้ายของตำแหน่งที่มีเงินเดือนสูงจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือนที่เคยได้รับอยู่นั้นเป็นเงินเดือนเดือนสุดท้ายสำหรับตั้งเป็นเกณฑ์คำนวณ ในกรณีที่มีกฎหมายหรือข้อบังคับปรับอัตราเงินเดือนของตำแหน่งที่มีเงินเดือนสูงก่อนข้าราชการผู้นั้นพ้นจากราชการ ให้ถือเงินเดือนของตำแหน่งที่มีเงินเดือนสูงที่ปรับตามกฎหมายหรือข้อบังคับนั้นแล้ว เป็นเงินเดือนเดือนสุดท้ายสำหรับตั้งเป็นเกณฑ์คำนวณ²³

²¹พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494, มาตรา 29.

²²เรื่องเดียวกัน, มาตรา 31.

²³พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2517, มาตรา 31 วรรคสาม.

วิธีคำนวณบำเหน็จบำนาญ เพื่อให้ข้าราชการได้รับบำเหน็จบำนาญ ตามความในมาตรา 32²⁴ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ บัญญัติให้ กระทำดังนี้

(1) สำหรับบำเหน็จ ให้ตั้งเงินเดือนเดือนสุดท้ายคูณด้วยจำนวนปีเวลาราชการ

(2) สำหรับบำนาญ ให้ตั้งเงินเดือนเดือนสุดท้ายหารด้วยห้าสิบคูณด้วยจำนวนปีเวลาราชการ

3.2 ตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539

โดยข้าราชการที่จะได้รับประโยชน์หลังจากการเกษียณอายุราชการตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539 นั้น ต้องเป็นข้าราชการที่ได้รับการบรรจุ หรือ โอนมาเป็นข้าราชการตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2540 เป็นต้นไป โดยกำหนดค่าตอบแทนตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ โดยสมาชิกที่รับบำเหน็จจะได้รับเป็นจำนวนเงินของเงินเดือนเดือนสุดท้าย คูณจำนวนปีที่รับราชการ และยังได้รับเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทนหากส่งเงินสะสมเข้ากองทุน ส่วนสมาชิกที่รับบำนาญเป็นจำนวนเงินของอัตราเงินเดือนเฉลี่ยหกสิบเดือนสุดท้าย คูณจำนวนปีเวลาราชการแล้วหารด้วยห้าสิบ โดยบำนาญรายเดือนต้องไม่เกินร้อยละเจ็ดสิบของอัตราเงินเดือนเฉลี่ยหกสิบเดือนสุดท้าย และสมาชิกยังได้รับเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทน หากส่งเงินสะสมเข้ากองทุนส่วนเงินชดเชยและเงินประเดิมสำหรับสมาชิกที่เข้าหลักเกณฑ์ก็จะได้รับเงินประเดิมด้วย นอกจากนี้ สมาชิกยังมีสิทธิกู้เงินจากกองทุนได้ไม่เกินจำนวนเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าว ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนบำเหน็จบำนาญกำหนด

ส่วนการรับบำเหน็จตกทอดนั้น ใช้หลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการรับบำเหน็จ

²⁴พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2539, มาตรา 32.

ตกทอดตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539 สำหรับเงินสะสมที่ผู้ตายได้จ่ายสะสมเข้ากองทุน กองทุนจะจ่ายเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวแก่ผู้มีสิทธิรับมรดกของสมาชิกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์²⁵

3.2.1 ประวัติความเป็นมาของกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

ในปี พ.ศ. 2539 รัฐบาลได้ปรับปรุงระบบการจ่ายเงินบำเหน็จบำนาญข้าราชการมาเป็นระบบกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เนื่องจากระบบบำเหน็จบำนาญข้าราชการที่ให้รัฐตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อจ่ายบำเหน็จบำนาญของข้าราชการทุกปีโดยไม่มีการกันเงินสำรองไว้ล่วงหน้าสำหรับจ่ายบำเหน็จบำนาญในอนาคตนั้นไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางการเงินการคลังของประเทศในปัจจุบัน ทำให้ไม่อาจวางแผนเชิงบริหารการเงินการคลังของประเทศในระยะยาว และไม่อาจวางแผนพัฒนาบุคลากรของรัฐได้ รัฐบาลจึงได้จัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539 โดยได้นำระบบบำเหน็จบำนาญข้าราชการและระบบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมาผสมผสานกัน โดยที่ข้าราชการจ่ายเงินสะสมและรัฐส่งเงินสมทบเข้ากองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ โดยมีเหตุผลในการจัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญที่สำคัญ ดังนี้

- (1) เพื่อเป็นหลักประกันการจ่ายบำเหน็จบำนาญและให้ประโยชน์ตอบแทนการรับราชการแก่ข้าราชการเมื่อออกจากราชการ
- (2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของข้าราชการที่เป็นสมาชิกของกองทุน
- (3) เพื่อจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่นให้แก่ข้าราชการที่เป็นสมาชิกของกองทุน
- (4) เพื่อเป็นสถาบันเงินออมที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินออมภายในประเทศและการส่งเสริมการลงทุนอันเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เรียกโดยย่อว่า “กบข.” เป็นองค์กร

²⁵ อรพัฒน์ รัฐกาญจน์, เรื่องเดิม, หน้า 33.

ของรัฐที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่า
ด้วยวิธีการงบประมาณ และรายได้ของกองทุนไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน กองทุน
บำเหน็จบำนาญข้าราชการมีสำนักงานใหญ่ ณ สถานที่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา กิจการของกองทุนไม่อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่า
ด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยพนักงาน
รัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ และกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อเป็นหลักประกันการจ่ายบำเหน็จบำนาญและให้ประโยชน์

ตอบแทนการรับราชการแก่ข้าราชการเมื่อออกจากราชการ

(2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิก

(3) เพื่อจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่นให้แก่สมาชิก²⁶

3.2.2 สิทธิประโยชน์และหน้าที่ของสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

ผู้เป็นสมาชิกของกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ สมาชิกภาพของ
กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการสิ้นสุดลงเมื่อสมาชิกผู้นั้นออกจากราชการ เว้นแต่เป็น
การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการนั้น ๆ หรือการ
ออกจากราชการของผู้ปฏิบัติงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์การ
สั่งให้ข้าราชการไปทำการซึ่งให้นับเวลาระหว่างนั้นเหมือนเต็มเวลาราชการ และสมาชิก
ได้ส่งเงินสะสมเข้ากองทุน เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงสมาชิกจะมีสิทธิได้รับ
บำเหน็จบำนาญ เงินสะสม เงินสมทบ เงินประเดิม เงินชดเชย และผลประโยชน์ตอบแทน
เงินดังกล่าว ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญ
ข้าราชการ ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 กรณีออกจากราชการ

(1) มีเวลาราชการไม่ถึงสิบปี จะได้รับเงินสะสม เงินสมทบ
และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุน

²⁶เชิดชัย มีคำ, เบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.),
หน้า 25-26.

(2) มีเวลาราชการตั้งแต่สิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ไม่ถึงยี่สิบห้าปี บริบูรณ์ จะได้รับเงินบำเหน็จจากเงินงบประมาณและเงินสะสม เงินสมทบและประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุน

(3) มีเวลาราชการตั้งแต่ยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไป

- สมาชิกซึ่งเป็นผู้ซึ่งเข้ารับราชการหรือผู้ซึ่งโอนมาเป็นข้าราชการตามกฎหมายกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2540 จะได้รับบำนาญจากเงินงบประมาณ เงินสะสม เงินสมทบ เงินชดเชย และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุน เว้นแต่จะเลือกรับบำเหน็จแทนจะได้รับเงินสะสม เงินสมทบ และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวด้วย

- สมาชิกซึ่งรับราชการอยู่ในวันก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 หรือข้าราชการซึ่งออกจากราชการเพื่อไปปฏิบัติงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์การสั่งให้ข้าราชการไปทำการ ซึ่งให้นับเวลาระหว่างนั้นเหมือนเต็มเวลาราชการก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 และกลับเข้ารับราชการตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2540 และสมัครเข้าเป็นสมาชิก กบข. ภายในหกสิบวัน นับแต่วันกลับเข้ารับราชการจะได้รับบำนาญจากเงินงบประมาณ เงินสะสม เงินสมทบ เงินชดเชย และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุน เว้นแต่จะเลือกรับบำเหน็จแทนจะได้รับเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวด้วย

3.2.2.2 กรณีออกจากราชการเพราะเหตุสุขภาพพลภาพ เหตุทดแทน

เหตุสูงอายุ

(1) มีเวลาราชการตั้งแต่หนึ่งปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ไม่ถึงสิบปี บริบูรณ์จะได้รับบำเหน็จจากเงินงบประมาณ เงินสะสม เงินสมทบ เงินชดเชย และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุน

(2) มีเวลาราชการตั้งแต่สิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป

- สมาชิกซึ่งเป็นผู้ซึ่งเข้ารับราชการหรือผู้ซึ่งโอนมาเป็นข้าราชการตามกฎหมายกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2540 จะได้รับบำนาญจากกองทุน เงินงบประมาณ เงินสะสม เงินสมทบ เงินชดเชย และ

ผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุน เว้นแต่จะเลือกรับบำเหน็จแทนจะได้รับเงินเงินสะสม เงินสมทบ และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวด้วย

- สมาชิกซึ่งรับราชการอยู่ในวันก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 หรือข้าราชการซึ่งออกจากราชการเพื่อไปปฏิบัติงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์การสั่งให้ข้าราชการไปทำการซึ่งให้นับเวลาระหว่างนั้นเหมือนเต็มเวลาราชการก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 และกลับเข้ารับราชการตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2540 และสมัครเข้าเป็นสมาชิก กบข. ภายในหกสิบวันนับแต่วันกลับเข้ารับราชการ จะได้รับบำนาญจากเงินงบประมาณ เงินสะสม เงินสมทบ เงินประเดิม เงินชดเชยและผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุน เว้นแต่จะเลือกรับบำเหน็จแทน จะได้รับเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวด้วย

3.2.2.3 กรณีออกจากราชการเพราะเหตุทุพพลภาพ เนื่องจากปฏิบัติราชการในหน้าที่ หรือถูกประทุษร้ายเพราะเหตุกระทำการตามหน้าที่ หรือถึงแก่ความตายเพราะเหตุดังกล่าวข้างต้น จะได้รับบำนาญพิเศษ ตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ จากเงินงบประมาณด้วย

3.2.2.4 กรณีที่สมาชิกผู้ใดถึงแก่ความตายในระหว่างรับราชการ นอกจากทายาทจะได้รับบำเหน็จตกทอดเงินช่วยเหลือพิเศษจากเงินงบประมาณแล้ว จะได้รับเงินสะสม เงินสมทบ และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุนด้วย²⁷

ผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเงินสะสมเข้ากองทุนในอัตราร้อยละสามของเงินเดือน ซึ่งเงินเดือนไม่รวมเงินเพิ่มพิเศษรายเดือนสำหรับค่าวิชา สำหรับประจำตำแหน่งที่ต้องฝ่าอันตรายเป็นปกติ สำหรับการสู้รบ สำหรับการปราบปรามผู้กระทำความผิด หรือเงินเพิ่มอย่างอื่น โดยส่วนราชการหักจากเงินเดือนที่สมาชิกผู้นั้น ได้รับและส่งเข้ากองทุนในวันที่มีการจ่ายเงินเดือน เว้นแต่สมาชิกซึ่งรับราชการอยู่ก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 ซึ่งเป็นวันที่บทบัญญัติแห่งหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

²⁷เชิดชัย มีคำ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 40-41.

พ.ศ. 2539 มีผลใช้บังคับ จะส่งเงินสะสมเข้ากองทุนหรือไม่ก็ได้

(2) มีสิทธิได้รับสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่นจากกองทุน ตามที่คณะกรรมการกำหนด

(3) มีสิทธิกู้เงินจากกองทุนไม่เกินจำนวนเงินสะสม เงินสมทบ และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวที่บันทึกไว้ในบัญชีเงินรายบุคคลเพื่อใช้จ่ายตาม วัตถุประสงค์

(4) มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ เงินสะสม เงินสมทบ เงินประเดิม เงินชดเชย และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าว ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ในกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง

(5) เฉพาะสมาชิกซึ่งส่งเงินสะสมเข้ากองทุน มีสิทธิได้รับ เงินสะสม เงินสมทบ และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุน

(6) ยื่นคำขอรับเงินบำเหน็จบำนาญ เงินสะสม เงินสมทบ เงินประเดิม เงินชดเชยและผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าว ต่อส่วนราชการเจ้าสังกัด เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง²⁸

“บำเหน็จ” หมายความว่า เงินที่จ่ายให้แก่สมาชิก โดยจ่ายให้ ครั้งเดียวเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง

“บำนาญ” หมายความว่า เงินที่จ่ายให้แก่สมาชิกเป็นรายเดือน เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง

“เงินสะสม” หมายความว่า เงินที่สมาชิกสะสมเข้ากองทุนตาม พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539

“เงินสมทบ” หมายความว่า เงินที่รัฐบาลจ่ายสมทบเงินสะสม ตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539

“เงินประเดิม” หมายความว่า เงินที่รัฐบาลนำส่งเข้ากองทุน เพื่อจ่ายเพิ่มให้แก่สมาชิกซึ่งเป็นข้าราชการอยู่ก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 ซึ่งเป็นวันที่ บพัญญัติแห่งหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539

²⁸เชิดชัย มีคำ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 29-30.

ใช้บังคับและเลือกรับบำนาญ

“เงินชดเชย” หมายความว่า เงินที่รัฐบาลนำส่งเข้ากองทุนเพื่อ
จ่ายเพิ่มให้แก่สมาชิกซึ่งรับบำนาญ²⁹

3.2.3 สิทธิในการรับบำนาญ

สมาชิกมีสิทธิได้รับบำนาญ ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มีเวลาราชการตั้งแต่สิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ไม่ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์
- (2) มีเวลาราชการตั้งแต่ยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไป เว้นแต่จะเลือกรับ

บำนาญแทน

(3) มีเวลาราชการตั้งแต่หนึ่งปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ไม่ถึงสิบปีบริบูรณ์
และต้องด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- เหตุทุพพลภาพ ซึ่งออกจากราชการเพราะป่วยเจ็บทุพพลภาพ
ซึ่งแพทย์ที่ทางราชการรับรองได้ตรวจและแสดงความเห็นว่า ไม่สามารถที่จะรับราชการ
ในตำแหน่งหน้าที่ซึ่งปฏิบัติอยู่นั้นต่อไปได้

- เหตุทดแทน ซึ่งออกจากราชการเพราะทางราชการเลิกยุบตำแหน่ง
หรือมีคำสั่งให้ออกโดยไม่มีความผิดหรือทหารซึ่งออกจากกองหนุนเบ็ดหัวัด

- เหตุสูงอายุ ซึ่งออกจากราชการเมื่อมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์
แล้ว หรือลาออกเมื่อมีอายุครบห้าสิบปีบริบูรณ์แล้ว

3.2.4 สิทธิในการรับบำนาญ

สมาชิกมีสิทธิได้รับบำนาญ ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มีเวลาราชการตั้งแต่ยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไป เว้นแต่จะเลือกรับ

บำนาญแทน

(2) ต้องด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- เหตุทุพพลภาพ ซึ่งออกจากราชการเพราะเจ็บป่วยทุพพลภาพซึ่ง
แพทย์ที่ทางราชการรับรองได้ตรวจและแสดงความเห็นว่า ไม่สามารถที่จะรับราชการใน
ตำแหน่งหน้าที่ซึ่งปฏิบัติอยู่นั้นต่อไปได้

²⁹ ไซดชัย มีคำ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 32-33.

- เหตุทดแทน ซึ่งออกจากราชการเพราะทางราชการเลิกยุบตำแหน่ง หรือมีคำสั่งให้ออกโดยไม่มีคามผิดหรือทหารซึ่งออกจากกองหนุนเบ็ดเสร็จ

- เหตุสูงอายุ ซึ่งออกจากราชการเมื่อมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้ว หรือลาออกเมื่อมีอายุครบห้าสิบปีบริบูรณ์แล้ว

สมาชิกจะมีสิทธิได้รับบำนาญด้วยเหตุทุพพลภาพ เหตุทดแทน หรือเหตุสูงอายุ จะต้องมิเวลาราชการตั้งแต่สิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- สมาชิกผู้ซึ่งเข้ารับราชการ หรือผู้ซึ่งโอนมาเป็นข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2540 ให้มีสิทธิได้รับบำนาญ เงินชดเชย และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าว เว้นแต่จะเลือกรับบำเหน็จแทน

- ข้าราชการผู้ซึ่งรับราชการอยู่ก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 หรือข้าราชการซึ่งออกจากราชการเพื่อไปปฏิบัติงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์การสั่งให้ข้าราชการไปทำการซึ่งให้นับเวลาระหว่างนั้นเหมือนเต็มเวลาราชการก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 และกลับเข้ารับราชการตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2540 และได้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ให้มีสิทธิได้รับบำนาญ เงินประเดิม เงินชดเชย และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าว เว้นแต่จะเลือกรับบำเหน็จแทน

สมาชิกซึ่งได้ส่งเงินสะสมกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ มีสิทธิได้รับเงินสะสม เงินสมทบ และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าวจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ³⁰

3.2.5 การเสียชีวิตในการรับบำเหน็จบำนาญ

กฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ บัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตในการรับบำเหน็จบำนาญไว้ดังต่อไปนี้

(1) สมาชิกผู้ซึ่งถูกล้อออกจากราชการ หรือถึงแก่ความตาย เนื่องจากการประพฤติกู้ช้อย่างร้ายแรงของตนเอง สมาชิกผู้นั้นหรือทายาทของสมาชิกผู้นั้นหรือ

³⁰ เชิดชัย มีคำ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 33-35.

ทายาทของสมาชิกผู้นั้น ไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ เงินประเดิม เงินชดเชย และผลประโยชน์ตอบแทนเงินดังกล่าว จะได้รับเพียงเงินสะสม เงินสมทบ และผลประโยชน์ของเงินสะสมและเงินสมทบเท่านั้น

(2) ผู้รับบำนาญหมดสิทธิได้รับบำนาญตั้งแต่วันที่มิคำพิพากษาถึงที่สุด ในกรณีที่ผู้รับบำนาญผู้ใดซึ่ง

- ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือ
- เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย³¹

3.2.6 การนับเวลาราชการและการคำนวณบำเหน็จบำนาญ

การนับเวลาราชการเพื่อให้เกิดสิทธิรับบำเหน็จบำนาญให้นับจำนวนปีเศษของปีถ้าถึงครึ่งปีให้นับเป็นหนึ่งปี

การนับเวลาราชการเพื่อคำนวณจำนวนบำเหน็จบำนาญให้นับจำนวนปีรวมทั้งเศษของปีด้วย การนับเศษของปีซึ่งเป็นเดือนหรือวันให้คำนวณตามวิธีการจ่ายเงินเดือนและให้นับสิบสองเดือนเป็นหนึ่งปี สำหรับจำนวนวันถ้ามีรวมกันหลายระยะให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน

ตัวอย่างที่ 1 นายบัญชา บรรจุเข้ารับราชการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2530 ลาออกจากราชการเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2540 นายบัญชามีเวลาราชการนับได้ 9 ปี 8 เดือน กรณีนายบัญชาจึงนับเวลาราชการเพื่อให้เกิดสิทธิรับบำเหน็จเป็นจำนวน 10 ปี จึงมีสิทธิรับบำเหน็จจากทางราชการ ตามนัยมาตรา 66 วรรคหนึ่ง แห่งกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แต่การนับเวลาราชการเพื่อคำนวณจำนวนบำเหน็จนั้น ให้นับเวลาราชการตามจำนวนปีรวมทั้งเศษของปีตามเวลาราชการที่เป็นจริง คือ 9 ปี 8 เดือน ตามนัยมาตรา 66 วรรคสองแห่งกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

ตัวอย่างที่ 2 นางกลาง บรรจุเข้ารับราชการเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2510 ลาออกจากราชการเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2540 นางกลางมีเวลาราชการนับได้ 29 ปี 3 เดือน 15 วัน กรณีนางกลางเลือกรับบำนาญ การนับเวลาราชการเพื่อคำนวณจำนวนบำนาญให้

³¹ ไซค์ชัย มีคำ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

นับเวลาราชการตามจำนวนปีรวมทั้งเศษของปีตามเวลาราชการที่เป็นจริง คือ 29 ปี 3 เดือน 15 วัน

การนับเวลาราชการเกี่ยวกับการนับเศษของปี

(1) การนับเศษของปีซึ่งเป็นเดือนหรือวันให้คำนวณตามวิธีการจ่ายเงินเดือน

(2) ให้นับจำนวนเดือน สิบสองเดือนเป็นหนึ่งปี

(3) ให้นับจำนวนวัน สามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน

การกระจายจำนวนวันให้เป็นจำนวนปี

(1) ให้กระจายจากจำนวนวันเป็นเดือนก่อน โดยใช้สามสิบหารจำนวนวัน

(2) ให้กระจายจากจำนวนเดือนเป็นจำนวนปี โดยใช้สิบสองหาร

จำนวนเดือนตามที่ได้รับตามข้อ (1)

การกระจายจำนวนเดือนให้เป็นจำนวนปี ให้กระจายจากจำนวนเดือนเป็นจำนวนปีโดยใช้ สิบสองหารจำนวนเดือน

การคำนวณบำเหน็จ

บำเหน็จ เท่ากับ เงินเดือนเดือนสุดท้าย คูณ เวลาราชการ

ตัวอย่าง ตามตัวอย่างที่ 1 สมมุติ นายบัญชี มีอัตราเงินเดือนเดือนสุดท้าย

21,130 บาท บำเหน็จรายนายบัญชี

$$= 21,130 \times (9 + 8/12)$$

$$= 21,130 \times 9.66$$

$$= 204,115.80 \text{ บาท}$$

การคำนวณบำนาญ

บำนาญ เท่ากับ เงินเดือนเฉลี่ยหกสิบเดือนสุดท้าย คูณ เวลาราชการ

หารห้าสิบ แต่ไม่เกินร้อยละสิบของอัตราเงินเดือนเฉลี่ยหกสิบเดือนสุดท้าย

ตัวอย่าง ตามตัวอย่างที่ 2 สมมุติ นางกลาง มีอัตราเงินเดือนเฉลี่ยหกสิบ

เดือนสุดท้าย 33,996 บาท

$$\text{บำนาญ} = 33,996 \times (29 + 3/12 + (15/30 \times 1/12))^{32}$$

การคำนวณบำเหน็จบำนาญ มีค่านิยามที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

“เงินเดือน” หมายความว่า เงินเดือนที่ได้รับตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการนั้น ๆ รวมทั้งเงินเพิ่มพิเศษรายเดือนสำหรับค่าวิชา สำหรับประจำตำแหน่งที่ต้องฝ่าอันตรายเป็นปกติ สำหรับการสู้รบ หรือสำหรับการปราบปรามผู้กระทำความผิด แต่ไม่รวมถึงเงินเพิ่มอย่างอื่น

“เวลาราชการ” หมายความว่า เวลาตั้งแต่วันที่สมาชิกเริ่มรับราชการ จนถึงวันสุดท้ายที่ได้รับเงินเดือนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และให้หมายความรวมถึงการนับเวลาราชการเป็นทวีคูณตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการด้วย³³

4. การเกษียณอายุราชการในต่างประเทศ

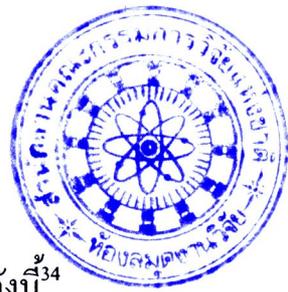
ระบบเกษียณอายุข้าราชการของประเทศต่าง ๆ ใช้หลักการแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทและหลักเกณฑ์ในการเกษียณอายุราชการ เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดให้เกษียณอายุราชการมีทั้งอายุตัว อายุการทำงาน เพศ ระดับตำแหน่ง สายงานและลักษณะงาน ประเทศที่ไม่กำหนดอายุเกษียณข้าราชการ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศที่ใช้ระบบเกษียณอายุข้าราชการแบบยึดหยุ่นตามลักษณะงาน ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น และประเทศที่ใช้ระบบเกษียณอายุข้าราชการแบบบังคับเท่ากันทุกลักษณะงาน ได้แก่ มาเลเซีย และสหราชอาณาจักร

4.1 สาธารณรัฐประชาชนจีน

เป็นประเทศที่ใช้ระบบเกษียณอายุข้าราชการแบบยึดหยุ่นตามลักษณะงาน

³²เชิดชัย มีคำ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 38-39.

³³เรื่องเดียวกัน, หน้า 37-38.

โดยมีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การเกษียณอายุราชการไว้ ดังนี้³⁴

1) สาธารณรัฐประชาชนจีนมีการแบ่งข้าราชการหรือพนักงานของรัฐเป็น 2 ประเภท คือ

(1) พนักงานในองค์กรของรัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในองค์กรทุกระดับของรัฐ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

(2) เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกิจการสาธารณะของชาติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ประจำในโครงการ หรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การศึกษาวัฒนธรรม การสาธารณสุขและการกีฬา สาธารณรัฐประชาชนจีนแบ่งรูปแบบการเกษียณอายุเป็น 3 แบบ คือ

ก. การเกษียณอายุแบบปกติทั่วไป

ข. การพักประจำการ เป็นรูปแบบเกษียณพิเศษใช้กับเจ้าหน้าที่ระดับผู้นำที่ทำงานมาก่อน 30 กันยายน 2492 ซึ่งเป็นผู้ที่อุทิศตนสร้างผลงานยิ่งใหญ่ให้แก่ประเทศ จึงได้รับสิทธิพิเศษมากกว่าการเกษียณอายุปกติ อย่างไรก็ตามผู้นำดังกล่าวมีจำนวนน้อยลงเรื่อย ๆ รูปแบบนี้จึงค่อย ๆ หดหายไปที่สุดในที่สุด

ค. การปลดประจำการ เป็นรูปแบบเสริมของการเกษียณอายุมุ่งใช้กับพนักงานที่เข้าเกณฑ์ของระเบียบการเกษียณอายุราชการทั่วไป เพื่อให้ได้รับสวัสดิการพอเพียงต่อการครองชีพได้ในระดับหนึ่ง พนักงานที่ใช้รูปแบบนี้เป็นพวกที่ทำงานในหน่วยงานของรัฐชั่วคราวระยะเวลาเพียงสั้น ๆ พนักงานที่เจ็บป่วยทุพพลภาพจนไม่สามารถทำงานต่อไปได้ และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกิจการสาธารณะของชาติ

2) การกำหนดอายุเกษียณของข้าราชการ

สาธารณรัฐประชาชนจีนใช้หลักการเกษียณอายุแบบยืดหยุ่นตามลักษณะงาน โดยกำหนดอายุเกษียณตามเพศ ลักษณะงาน และระดับตำแหน่ง ดังนี้

(1) พนักงานในองค์กรของรัฐทั่วไป

³⁴ สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลภาครัฐ, รายงานการวิจัยเรื่อง ระบบเกษียณอายุข้าราชการตามลักษณะงาน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ., 2542), หน้า 14-15.

ก. ชายอายุหกสิบปี หญิงอายุห้าสิบห้าปี

ข. การขอเกษียณอายุก่อน โดยผ่านความเห็นชอบของผู้บังคับบัญชา และอยู่ในเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง คือ

ก) ชายอายุห้าสิบห้าปี หญิงอายุห้าสิบปี และทำงานครบสี่สิบปี

หรือ

ข) ทำงานครบสามสิบปี

(2) พนักงานในหน่วยงานกิจการสาธารณะ

ก. ชายอายุหกสิบปี หญิงระดับผู้นำอายุห้าสิบห้าปี พนักงานหญิงทั่วไปอายุห้าสิบปี โดยมีอายุงานครบสิบปี

ข. ชายอายุห้าสิบปี หญิงอายุสี่สิบห้าปี และมีใบรับรองจากโรงพยาบาลว่าเป็นผู้สูญเสียสมรรถภาพในการทำงาน

ค. เป็นผู้ที่ทุพพลภาพจากการทำงาน โดยมีใบรับรองจากโรงพยาบาล

(3) อื่น ๆ

ก. พนักงานและผู้นำที่ทำงานเสี่ยงภัยต่าง ๆ เช่น งานในบ่อ บนอากาศ ในที่ที่มีอุณหภูมิสูง งานที่ใช้แรงงานหนักมาก หรืองานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ให้เกษียณอายุก่อนได้ โดยชายเกษียณที่อายุห้าสิบปี หญิงอายุสี่สิบห้าปี และทำงานต่อเนื่องมาครบสิบปี

ข. รัฐมนตรีช่วยว่าการ อธิบดี รองอธิบดี เกษียณที่อายุหกสิบปี ทั้งชายและหญิง

ค. ผู้ว่าการมณฑลและรัฐมนตรี เกษียณที่อายุหกสิบห้าปี ทั้งชายและหญิง

ง. ผู้ชำนาญการระดับสูงบางตำแหน่ง อาจขยายอายุเกษียณได้ โดยมีเงื่อนไข คือ เป็นผู้ที่มีความจำเป็นต่องานนั้น ๆ มีสมรรถภาพการทำงานปกติ สม่ครใจทำงานต่อไป และต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานนั้น ๆ ด้วย ได้แก่

ก) ศาสตราจารย์ ขยายอายุเกษียณจนถึงเจ็ดสิบปี

ข) รองศาสตราจารย์ ขยายอายุเกษียณจนถึงหกสิบห้าปี

ค) ผู้เชี่ยวชาญพิเศษที่มีผลงานโดดเด่นมีอิทธิพลต่อวงการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศอาจยึดอายุเกษียณต่อไปได้เรื่อย ๆ

4.2 ประเทศญี่ปุ่น

เป็นประเทศที่ใช้ระบบเกษียณอายุข้าราชการแบบยืดหยุ่นตามลักษณะงาน โดยมีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การเกษียณอายุราชการไว้ ดังนี้³⁵

1) การแบ่งกลุ่มลักษณะงาน

ญี่ปุ่นกำหนดตำแหน่งข้าราชการ โดยแบ่งกลุ่มงานตามลักษณะงาน ออกเป็น 9 กลุ่มงาน ได้แก่

(1) กลุ่มงานบริหารระดับสูง (Designated Service) ได้แก่ ตำแหน่งตั้งแต่ รองอธิบดี หรือเทียบเท่าขึ้นไป

(2) กลุ่มงานบริหาร (Administrative Service) แบ่งเป็น 2 กลุ่มงาน คือ

ก. กลุ่มงานบริหาร 1 ได้แก่ ผู้บริหารระดับต้นถึงระดับกลาง ผู้ปฏิบัติงานสำนักงาน (Office Work) เช่น พนักงานพิมพ์ดีด เจ้าหน้าที่ธุรการ

ข. กลุ่มงานบริหาร 2 ได้แก่ งานที่ใช้พลัง (Blue Collar Job)

(3) กลุ่มงานวิชาชีพ (Professional Administrative Service) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศ เจ้าหน้าที่ด่านกักและควบคุมโรคพืช เจ้าหน้าที่ตรวจสอบสิทธิบัตร

(4) กลุ่มงานจัดเก็บภาษี (Taxation Service) ได้แก่ ตำแหน่งที่ทำหน้าที่ ประเมินและจัดเก็บภาษี

(5) กลุ่มงานความมั่นคงภายใน (Public Security Service) แบ่งเป็น 2 กลุ่มงาน คือ

ก. กลุ่มงานความมั่นคงภายใน 1 ได้แก่ ตำรวจ ยามรักษาการณ์ พระราชวัง เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

ข. กลุ่มงานความมั่นคงภายใน 2 ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน

³⁵ สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลภาครัฐ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-19.

อัยการ (ไม่รวมอัยการ) สำนักงานสืบสวนสอบสวนสาธารณะ (Public Security Investigation Agency) สำนักงานคุมประพฤติ (Reformatories) และในสำนักงานความปลอดภัยทางทะเล (Maritime Safety Agency)

(6) กลุ่มงานเดินเรือ (Maritime Service) แบ่งเป็น 2 กลุ่มงาน คือ

ก. กลุ่มงานเดินเรือ 1 ได้แก่ ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานบนเรือเดินทะเล และชายฝั่ง เช่น กัปตันเรือ ผู้ช่วยกัปตันเรือ หัวหน้าวิศวกร วิศวกร

ข. กลุ่มงานเดินเรือ 2 ได้แก่ ตำแหน่งปฏิบัติงานบนเรือเดินทะเล และชายฝั่ง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ไม่อยู่ในบัญชีอัตราเงินเดือนกลุ่มสายงานเดินเรือ 1

(7) กลุ่มงานการศึกษา (Educational Service) แบ่งเป็น 4 กลุ่มงาน คือ

ก. กลุ่มงานการศึกษา 1 ได้แก่ อาจารย์และผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย

ข. กลุ่มงานการศึกษา 2 ได้แก่ อาจารย์และผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ค. กลุ่มงานการศึกษา 3 ได้แก่ อาจารย์และผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนอนุบาล

ง. กลุ่มงานการศึกษา 4 ได้แก่ อาจารย์และผู้ปฏิบัติงานในวิทยาลัยเทคนิค

(8) กลุ่มงานวิจัย (Research Service) ได้แก่ ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานวิจัย หรือทำการศึกษาวิจัย

(9) กลุ่มงานวิทยาศาสตร์สุขภาพ (Medical Service) แบ่งเป็น 3 กลุ่มงาน

ก. กลุ่มงานวิทยาศาสตร์สุขภาพ 1 ได้แก่ แพทย์และทันตแพทย์

ข. กลุ่มงานวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2 ได้แก่ เภสัชกร นักโภชนาการ ฯลฯ

ค. กลุ่มงานวิทยาศาสตร์สุขภาพ 3 ได้แก่ พยาบาลสาธารณสุข เจ้าหน้าที่ผดุงครรภ์ พยาบาลและผู้ช่วยพยาบาล

2) การกำหนดอายุเกษียณของข้าราชการ

ญี่ปุ่นใช้หลักการเกษียณอายุแบบยืดหยุ่น และให้เกษียณในวันสิ้นปี

งบประมาณ (วันที่ 31 มีนาคม) โดยกำหนดอายุเกษียณตามสายงาน ระดับตำแหน่งและลักษณะงานที่ปฏิบัติดังนี้

- (1) กลุ่มอาชีพทั่วไป เป็นกลุ่มที่ปฏิบัติงานในส่วนราชการปกติทั่วไป ได้แก่
 - ก. ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานทั่วไป เกษียณที่อายุหกสิบสามปี
 - ข. ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล แพทย์ อธิบดีกรมอัยการ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยม เกษียณที่อายุหกสิบห้าปี
 - ค. กลุ่มลักษณะงานที่ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงวัฒนธรรม ได้แก่ นักวิจัยในหน่วยงานต่าง ๆ
 - ง. อาจารย์มหาวิทยาลัยมีช่วงอายุเกษียณระหว่างหกสิบปีถึงหกสิบเจ็ดปี ขึ้นอยู่กับการกำหนดของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง
- (2) กลุ่มอาชีพพิเศษ เป็นกลุ่มลักษณะงานบางสายงานที่ปฏิบัติงานในส่วนราชการ ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญหรือต้องใช้ผู้มีความสามารถเฉพาะมาปฏิบัติงาน ได้แก่
 - ก. ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในหน่วยตรวจสอบด้านบัญชี (Board of Audit) หน่วยตรวจสอบด้านการค้า (The Fair Trade Commission) ผู้พิพากษาศาลครอบครัว ศาลมณฑล ศาลท้องถิ่น เกษียณที่อายุหกสิบห้าปี
 - ข. ผู้พิพากษาศาลสูง เกษียณที่อายุเจ็ดสิบปี
 - ค. ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานป้องกันตนเอง (จี เอ คัน) กำหนดให้เกษียณอายุตั้งแต่ห้าสิบสามปีถึงหกสิบปี ตามระดับตำแหน่ง
- (3) กลุ่มอาชีพที่กำหนดให้เกษียณอายุแบบพิเศษ ได้แก่
 - ก. นักการทูตที่ปฏิบัติงานในต่างประเทศ ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในหน่วยเชี่ยวชาญทางทะเล เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย พนักงานทำความสะอาด เกษียณที่อายุหกสิบสามปี
 - ข. หัวหน้าของ Official Document หัวหน้าของ National Tax

ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานควบคุมมลพิษทางทะเล เกษียณที่อายุหกสิบห้าปี

4.3 ประเทศมาเลเซีย

เป็นประเทศที่ใช้ระบบเกษียณอายุราชการแบบบังคับเท่ากันทุกลักษณะงาน โดยมีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การเกษียณอายุราชการไว้ ดังนี้³⁶

1) การแบ่งกลุ่มตำแหน่งข้าราชการ

มาเลเซียแบ่งกลุ่มตำแหน่งข้าราชการเป็น 4 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มผู้บริหารระดับสูง (Top Management Group) เป็นข้าราชการระดับ Premier/Special Grades เป็นกลุ่มผู้นำในส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งผู้ชำนาญการและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ เช่น ศาสตราจารย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ และนักวิจัย

(2) กลุ่มบริหารจัดการและวิชาชีพ (Management and Professional Group) ได้แก่ ข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งด้านการจัดการ หรือด้านวิชาชีพ

(3) กลุ่มช่วยอำนวยความสะดวก (Support Group) ได้แก่ กลุ่มที่ทำงานด้านอุตสาหกรรม และงานที่ใช้กำลังแบ่งเป็น 13 ระดับ

(4) กลุ่มงานบริการ (Service Classifications) จำแนกตามบทบาทและหน้าที่ได้ 19 กลุ่ม คือ

- ก. กลุ่มงานคมนาคม (Transport)
- ข. กลุ่มงานศิลปะและทักษะเฉพาะตัว (Artistic Skill and Talent)
- ค. กลุ่มวิทยาศาสตร์ (Sciences)
- ง. กลุ่มงานการศึกษา (Education)
- จ. กลุ่มงานเศรษฐกิจ (Economy)
- ฉ. กลุ่มงานระบบสารสนเทศ (Information System)
- ช. กลุ่มงานเกษตรกรรม (Agriculture)
- ซ. กลุ่มงานวิศวกรรม (Engineering)
- ณ. กลุ่มงานดูแลและป้องกันประเทศ (Security and Civil Defense)

³⁶ สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลภาครัฐ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-26.

ญ. กลุ่มกฎหมายและตุลาการ (Legal and Judiciary)
 ฉ. กลุ่มงานการทูต (Management and Diplomatic)
 ฎ. กลุ่มงานบริหารทั่วไปและงานสนับสนุน (Administration and Support)

ฏ. กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development)
 ท. กลุ่มงานที่ใช้ฝีมือ กึ่งใช้ฝีมือ ไม่ใช้ฝีมือ (Skilled/Semi Skilled/Unskilled)

ฒ. กลุ่มงานสังคม (Social)
 ณ. กลุ่มงานแพทย์และสาธารณสุข (Medical and Health)
 ด. กลุ่มงานการเงินการคลัง (Finance)
 ต. ตำรวจ (Police)
 ถ. ทหาร (Armed Forces)

2) การกำหนดอายุเกษียณของข้าราชการ

ประเทศมาเลเซียมีการกำหนดหลักเกณฑ์การเกษียณอายุราชการไว้ 3 ประเภท³⁷ ได้แก่

(1) การเกษียณอายุราชการแบบปกติ (Normal Retirement) ข้าราชการพลเรือนสามัญจะมีวันเกษียณตามวันเกิดเมื่ออายุครบห้าสิบหกปี โดยที่ข้าราชการพลเรือนสามัญมาเลเซียจะต้องมีอายุราชการสะสมเป็นเวลอย่างน้อยสิบปี หากรัฐบาลมีความจำเป็นจะต้องให้ข้าราชการผู้นั้นปฏิบัติงานต่อไป ทางรัฐบาลมาเลเซียก็อาจดำเนินการจ้างข้าราชการผู้นั้นให้ดำรงตำแหน่งต่อไปด้วยสัญญาจ้างเป็นรายปี ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องมีการขยายเวลาการเกษียณอายุราชการของข้าราชการเหล่านี้ออกไป แต่ใช้วิธีการจ้างเป็นรายปีแทน

(2) การเกษียณอายุราชการแบบทางเลือก (Optional Retirement) ข้าราชการพลเรือนสามัญมาเลเซียสามารถเลือกเกษียณอายุแบบทางเลือกได้ โดย

³⁷ มาฆะ ภูจินดา, การเกษียณอายุราชการพลเรือนสามัญ (ประเทศมาเลเซีย)

ข้าราชการผู้นั้นจะต้องมีอายุตั้งแต่สี่สิบปีขึ้นไป และต้องมีอายุราชการเป็นเวลาอย่างน้อยสามปีขึ้นไปจึงจะสามารถเลือกเกษียณก่อนกำหนดได้

(3) การเกษียณอายุโดยที่ข้าราชการผู้นั้นไม่สามารถปฏิบัติงานได้ (Inefficient Service Retirement) ในกรณีนี้ข้าราชการพลเรือนสามัญมาเลเซียจะต้องหยุดการทำงานหากมีเหตุหรือกรณีต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ มีเหตุทุพพลภาพ ป่วย ค่อยประสิทธิภาพในการทำงาน และข้าราชการผู้นี้จะต้องมีอายุราชการตั้งแต่สามปีขึ้นไป เช่นเดียวกับในกรณีการเกษียณอายุราชการในแบบการเกษียณอายุราชการแบบทางเลือก

4.4 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การเกษียณอายุราชการไว้ ดังนี้³⁸

1) การแบ่งกลุ่มลักษณะงาน

รัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาแบ่งกลุ่มอาชีพรับราชการเป็น 3 ระดับ คือ

- (1) ระดับ Clerical ประกอบด้วยตำแหน่งต่าง ๆ มากกว่า 60 ชื่อตำแหน่ง เช่น เลขานุการ เจ้าหน้าที่พิมพ์ เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษี ฯลฯ
- (2) ระดับ Paraprofessional ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ช่วย
- (3) นักวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ช่างเทคนิคต่าง ๆ มีประมาณ 40 ชื่อตำแหน่ง เช่น ช่างไฟฟ้า ผู้ช่วยนักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ฯลฯ
- (4) ระดับ Professional ระดับนี้มีมากกว่า 100 ชื่อตำแหน่ง แบ่งเป็น 7 กลุ่มงาน คือ

ก. กลุ่มงานสุขภาพ ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม (Health, Safety and Environmental Occupations) เช่น นักวิชาการสาธารณสุข นักวิชาการสิ่งแวดล้อม

ข. กลุ่มงานการเขียนและเผยแพร่ (Writing and Public Information Occupations) เช่น ผู้รายงานข่าว บรรณาธิการ

³⁸ สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลภาครัฐ, เรื่องเดิม, หน้า 10-11.

ค. กลุ่มงานธุรกิจ การเงินการคลังและการจัดการ (Business, Finance and Management Occupations) เช่น เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งบประมาณ นักวิชาการขนส่ง นักวิชาการอุตสาหกรรม

ง. กลุ่มงานบริหารงานบุคคลและคอมพิวเตอร์ (Personnel Administration and Computer Occupations)

จ. กลุ่มงานดูแลผลประโยชน์ภาษีและกฎหมาย (Benefits Review Tax and Legal Occupations) เช่น เจ้าหน้าที่ภาษี นักวิชาการกฎหมาย

ฉ. กลุ่มงานการบังคับใช้กฎหมายและสืบสวนสอบสวน (Law Enforcement and Investigation Occupations) เช่น เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน สุลดารักษ์ เจ้าหน้าที่สืบราชการลับ

ช. กลุ่มงานที่ปฏิบัติงานตรงกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา (Positions with Positive Education Requirements) เช่น เกษตรกร เจ้าหน้าที่การทูต นักประวัติศาสตร์ นักสังคมวิทยา

2) การกำหนดอายุเกษียณของข้าราชการ (Embassy of the United States of America, Letter)

การกำหนดอายุเกษียณข้าราชการของประเทศสหรัฐอเมริกา จำแนกเป็น 2 ประเภท

(1) ไม่กำหนดอายุเกษียณสำหรับข้าราชการในประเทศ โดยถือหลักนโยบายของรัฐบาลที่ไม่จำกัดสิทธิของบุคคลที่ยังสามารถปฏิบัติงานต่อไปได้ไม่ว่าอายุเท่าใด แต่ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาข้าราชการมักขอเกษียณในช่วงอายุห้าสิบห้าปีถึงหกสิบปี โดยพวกที่ขอเกษียณอายุก่อนมักเป็นพวก “Blue Collar” มากกว่า “White Collar”

(2) กำหนดให้เกษียณที่อายุหกสิบห้าปี สำหรับข้าราชการที่ปฏิบัติงานในต่างประเทศ โดยให้เกษียณในวันสุดท้ายของเดือนเกิด แต่ในทางปฏิบัติข้าราชการกลุ่มนี้จะถูกบังคับให้เกษียณอายุก่อนหกสิบห้าปี โดยระบบการเลื่อนตำแหน่ง กล่าวคือ ข้าราชการเมื่อมีอายุราชการครบยี่สิบสองปี จะต้องได้เลื่อนเป็นระดับ Senior Foreign Service หากไม่ได้เลื่อนตำแหน่งจะต้องเกษียณอายุจากราชการ

ข้าราชการทั้ง 2 ประเภท จะได้ค่าตอบแทนหลังเกษียณอายุเมื่ออายุห้าสิบห้าปี และมีอายุราชการสามสิบปี หรืออายุหกสิบปี และมีอายุราชการยี่สิบปี หรืออายุหกสิบสองปี และมีอายุราชการห้าปี

4.5 ประเทศสหราชอาณาจักร

เป็นประเทศที่ใช้ระบบเกษียณอายุราชการแบบบังคับเท่ากันทุกลักษณะงาน โดยมีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การเกษียณอายุราชการไว้ ดังนี้³⁹

1) การแบ่งกลุ่มลักษณะงาน

ประเทศสหราชอาณาจักรแบ่งข้าราชการตามกลุ่มอาชีพ (Occupational Groups) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มอาชีพ Service Wide มี 2 ระดับ คือ

ก. กลุ่มตำแหน่งระดับสูง (Open Structure) ปฏิบัติงานเสนอแนะนโยบายและการบริหารงานระดับสูงของกระทรวง แบ่งออกเป็น 7 ระดับ โดยระดับ 1-3 เป็นตำแหน่งบริหารระดับสูง ระดับ 4-7 เป็นตำแหน่งบริหารจัดการระดับดังกล่าว

ข. กลุ่มตำแหน่งระดับปฏิบัติการ (Supervisor) และกลุ่มสายอาชีพต่าง ๆ เป็นกลุ่มที่ต่ำกว่า Open Structure ปฏิบัติงานบริหารจัดการระดับปฏิบัติและงานปฏิบัติการตามสายอาชีพ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยแบ่งกลุ่มตามสายอาชีพเป็น 26 กลุ่มย่อย ดังนี้

- ก) กลุ่มงานบริหาร (Administration Group)
- ข) กลุ่มงานคมนาคม (Communications Officer Group)
- ค) กลุ่มงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Conservation Group)
- ง) กลุ่มงานภัณฑารักษ์ (Curatorial Group)
- จ) กลุ่มงานเศรษฐศาสตร์ (Economist Group)
- ฉ) กลุ่มงานออกแบบ (Graphic Officer Group)
- ช) กลุ่มงานสารสนเทศ (Information Officer Group)

³⁹ สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลภาครัฐ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-33.

ซ) กลุ่มงานกฎหมายของ England และ Wales (Legal Group)

ฌ) กลุ่มงานกฎหมายของ Scotland (Legal Group)

ญ) กลุ่มงานห้องสมุด (Librarian Group)

ฎ) กลุ่มงานทำแผนที่ (Mapping and Charting Group)

ฏ) กลุ่มงานปฏิบัติการทางทะเล (Marine Service Group)

ฐ) กลุ่มงานสนับสนุนการพิพิธภัณฑ

Grades Group)

ฑ) กลุ่มงานผู้ชำนาญการพิพิธภัณฑ

Group)

ฒ) กลุ่มงานสนับสนุน (Office Support Grades Group)

ณ) กลุ่มงานเภสัชกรรม (Pharmaceutical Officer Group)

ด) กลุ่มงานช่างภาพ (Photographer Group)

ต) กลุ่มงานบริหารจัดการกระบวนการทั่วไป (Process and

General Supervisory Group)

ถ) กลุ่มงานวิชาชีพและเทคโนโลยี (Professional and Technology

Group)

ท) กลุ่มงานจิตวิทยา (Psychologist Group)

ธ) กลุ่มงานวิจัย (Research Officer Group)

น) กลุ่มงานเลขานุการ (Secretarial Group)

บ) กลุ่มงานวิทยาศาสตร์ (Science Group)

ป) กลุ่มงานสถิติ (Statistician Group)

ผ) กลุ่มงานพัสดุ (Stores Officer Group)

ฝ) กลุ่มงานช่างเทคนิคโทรคมนาคม (Telecommunications

Technician Officer Group)

(2) กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ในส่วนราชการ (Department and Agency Groups)

ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตรวจชายฝั่ง (Coast Guard) เจ้าหน้าที่ภาษีอากร (Tax Officers) เจ้าหน้าที่

ราชทัณฑ์ (Prison Service Group) เป็นต้น

2) การกำหนดอายุเกษียณของข้าราชการ

สหราชอาณาจักรใช้ระบบเกษียณอายุข้าราชการแบบบังคับ แต่ไม่ได้บังคับให้ข้าราชการทุกคนเกษียณที่อายุเดียวกัน เนื่องจากรัฐบาลได้มอบอำนาจให้หน่วยงานแต่ละแห่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย เกณฑ์อายุเกษียณ แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเกษียณอายุให้แก่ข้าราชการในสังกัดของตน และต้องปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด โดยแบ่งเกณฑ์อายุเกษียณเป็น 3 ประเภท คือ

(1) เกณฑ์อายุเกษียณขั้นต่ำ (The Minimum Retirement Age) กำหนดไว้ที่อายุหกสิบปีเป็นเกณฑ์อายุเกษียณที่เริ่มต้น ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน โดยปกติข้าราชการส่วนใหญ่จะเกษียณที่เกณฑ์อายุนี้

(2) เกณฑ์อายุเกษียณปกติ (The Normal Retirement Age) เป็นเกณฑ์อายุเกษียณที่หน่วยงานกำหนดให้แก่ข้าราชการในสังกัด แต่โดยทั่วไปจะเป็นเลขอายุเดียวกับเกณฑ์อายุเกษียณขั้นต่ำ (หกสิบปี)

(3) เกณฑ์อายุเกษียณขั้นสูงสุด (The Maximum Retirement Age) กำหนดไว้ที่เจ็ดสิบปี เมื่อครบกำหนดต้องพ้นจากราชการทุกคน

3) หลักเกณฑ์การให้เกษียณอายุข้าราชการ

สหราชอาณาจักรกำหนดให้ข้าราชการเกษียณอายุโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนตามสิทธิเมื่อถึงเกณฑ์อายุเกษียณขั้นต่ำหกสิบปี อย่างไรก็ตามหน่วยงานมีอิสระที่จะกำหนดเกณฑ์อายุเกษียณปกติ ซึ่งอาจมากกว่าหกสิบปีก็ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความต้องการจำเป็นในการจัดการและความจำเป็นในการใช้บุคลากร ทั้งนี้หน่วยงานอาจเปลี่ยนแปลงเกณฑ์อายุเกษียณปกติใหม่ได้ นอกจากนี้ ยังมีหลักการให้พ้นจากราชการก่อนกำหนด โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) การให้เกษียณอายุก่อนกำหนด (Early Retirement) ใช้กับข้าราชการที่มีอายุตั้งแต่ห้าสิบปีขึ้นไป แบ่งเป็น

ก. Compulsory Early Retirement เป็นการบังคับให้ข้าราชการเกษียณอายุก่อนกำหนด เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานลดลงหรือเจ็บป่วย รวมทั้ง

ข้าราชการที่สมัครใจเกษียณอายุก่อนเนื่องจากหน่วยงานลดอัตราค่าจ้าง

ข. Flexible Early Retirement เป็นการเกษียณอายุก่อนกำหนดแบบยืดหยุ่น กรณีนี้หน่วยงานจะเชิญชวนข้าราชการให้เกษียณอายุก่อนกำหนดโดยไม่มีการบังคับเนื่องจากมีตำแหน่งจำกัดหรือปรับโครงสร้างใหม่

ค. Approved Early Retirement เป็นการยินยอมเกษียณอายุก่อนกำหนดโดยหน่วยงานจะเชิญชวนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ห้าสิบห้าปีขึ้นไป และมีอายุราชการอย่างน้อยยี่สิบห้าปีสมัครใจขอเกษียณอายุก่อนกำหนด

ง. Early Retirement with Actuarially Reduced Benefits เป็นการขอเกษียณอายุก่อนกำหนด โดยยอมรับผลประโยชน์ลดลงจากปกติเพื่อสะสมไว้รับในระยะยาวต่อไป กรณีนี้ผู้ขอเกษียณอายุก่อนต้องมีอายุตั้งแต่ห้าสิบปีขึ้นไป และต้องมีอายุราชการอย่างน้อยสองปี

(2) การให้พ้นจากราชการก่อนถึงเกณฑ์อายุเกษียณ (Early Severance) ใช้กับข้าราชการที่มีอายุต่ำกว่าห้าสิบปี แบ่งเป็น

ก. Compulsory Early Severance เป็นการบังคับให้พ้นจากราชการก่อนถึงเกณฑ์อายุเกษียณ เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานลดลงหรือเจ็บป่วย รวมถึงข้าราชการที่หน่วยงานขอให้พ้นจากราชการเนื่องจากการปรับลดอัตราค่าจ้างด้วย

ข. Flexible Early Severance เป็นการให้พ้นจากราชการก่อนถึงเกณฑ์อายุเกษียณแบบยืดหยุ่น กรณีนี้หน่วยงานจะเชิญชวนให้ข้าราชการที่มีอายุต่ำกว่าห้าสิบปีลาออกจากราชการ เนื่องจากมีตำแหน่งจำกัดหรือปรับโครงสร้างใหม่โดยไม่มีการบังคับ ข้าราชการจะสมัครใจลาออกหรือไม่ก็ได้

(3) การให้เกษียณอายุจากราชการเนื่องจากเจ็บป่วย (Ill Health Retirement) กรณีนี้ต้องได้รับคำรับรองว่าเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติงานต่อไปได้ และไม่มีการกำหนดเงื่อนไขอายุเกษียณ